

Motion till riksdagen 2022/23:2051

av **Mikael Oscarsson (KD)**

En utredning om den officiella svenska hanteringen av Raoul Wallenbergs öde

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny oberoende utredning om den officiella hanteringen av Raoul Wallenbergs öde och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om hanteringen av det s.k. miljardlånet påverkade regeringens hantering av Raoul Wallenberg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ställa frågor om huruvida Ryssland har information som stöder uppgifterna om att Josef Stalin lät kidnappa Raoul Wallenberg för att säkerställa miljardlånet från Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om det framgår av UD:s dokumentation att Sveriges sändebud i Moskva minst tre gånger 1945 och 1946 bad höga sovjetiska tjänstemän att bekräfta att Raoul Wallenberg inte längre var vid liv och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda uppgifterna om att den svenska ambassadören agerade utifrån en medveten politik sanktionerad av Sverige gällande Raoul Wallenberg och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tydliggöra vilka konsultationer Sverige haft med Ryssland i fallet Raoul Wallenberg och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att UD bör insistera på att Ryssland delar med sig av all ytterligare information om fånge nr 7 och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det är nu 77 år sedan Raoul Wallenberg blev tillfångatagen den 17 januari av ryska myndigheter efter att ha räddat tio-tusentals ungerska judar från en säker död hos nazisterna.

Raoul Wallenbergs familj saknar fortfarande svar på vad som hände deras släkting. Sverige saknar fortfarande svar på vad som hände en man som i allt väsentligt kan kallas för nationalhjälte. Raoul, som gav sitt yttersta i kampen mot nazismen och för att rädda judar, kom sedan att falla offer för den andra förfärliga ideologin – kommunismen. Han tillfångatogs av Röda armén i östra Ungern, och ännu vet ingen exakt vad som hände den svenske diplomaten.

Raoul Wallenberg är en förebild. Vi har instiftat Raoul Wallenbergs dag, något jag motionerade om i flera år, på hans namnsdag i augusti. Han är en människa som inte bara fick information utan också gjorde någonting med den. Vi har fortfarande en skyldighet att lära oss exakt vad som hände med Sveriges kanske mest berömde medborgare.

Det är uppenbart att sovjetiska och ryska regeringar avsiktligt undanhållit viktig information om Raoul Wallenbergs försvinnande och den officiella versionen om hans död i ett sovjetiskt fängelse den 17 juli 1947.

Den före detta biträdande chefen för FSB:s registrerings- och arkivdirektorat, överste Vladimir Vinogradov, informerade år 2011 en svensk diplomat i Moskva att Raoul Wallenberg faktiskt förhörts efter det officiella dödsdatumet 17 juli 1947. Det är den

tydligaste bekräftelsen på att den officiella sovjetiska versionen av Raoul Wallenbergs är en lögn, men istället för att bringa klarhet i fallet valde UD att hemlighålla uppgifterna.

När FSB-tjänstemän har förvägrat Raoul Wallenbergs familjemedlemmar och svenska diplomater tillgång till nyckeldokument om fånge nr 7 har det skett utan kraftfulla protester från det svenska Utrikesdepartementet. I den slutliga rapporten om den officiella översynen av Wallenbergfallet som genomfördes av svenska UD i slutet av 2012 valde man dessutom att vilseleda genom att påstå att FSB sedan 2009 "nedtonat" sina påståenden om att Raoul Wallenberg och fånge nr 7 var identiska. UD:s tjänstemän nämnde inte att man bakom kulisserna fått höra det motsatta.

I en ny studie hävdar forskarna Susanne Berger och Vadim Birstein att den svenska regeringens passivitet i fallet Raoul Wallenberg kan ha varit ett medvetet beslut av en grupp svenska tjänstemän som placerade det nationella ekonomiska och politiska intresset framför behovet av att klargöra vad som hände en av deras diplomatkollegor.

I en debattartikel i Jerusalem Post den 18 april 2021 skriver Susanne Berger och Vadim Birstein att det finns historiska dokument som antyder att den svenska regeringen var väl medveten om att en handelskredit med Sovjetunionen var oförenlig med ett aktivt arbete för att få loss Raoul Wallenberg.

Forskarna lyfter fram att Sveriges sändebud i Moskva, Staffan Söderblom, minst tre gånger 1945 och 1946 bad höga sovjetiska tjänstemän att bekräfta att Raoul Wallenberg inte längre var vid liv.

Den svenska regeringen fastslog i en utredning 2003 att diskussionerna om handelsavtalet kan ha "spelat en indirekt roll för handläggningen av Raoul Wallenbergfallet". Under tiden direkt efter kriget insisterade även flera andra svenska tjänstemän vid UD upprepade gånger i såväl privat som offentlig kommunikation att Wallenberg antingen var död eller inte kunde räddas. De gjorde det även när de fick relativt starka indikationer på att Wallenberg möjligen levde, vilket exempelvis hände i slutet av

augusti 1945, och framför allt i mars 1946, bara sex veckor före Staffan Söderbloms kommentarer till Stalin.

Forskarna lyfter fram historikern Peter Axelssons forskning om att det svenska agerandet sannolikt skedde medvetet för att säkra avtalet, kallat ”rysskredit”, om att Sovjetunionen under en femårsperiod skulle köpa svenska varor på kredit för 200 miljoner kronor om året. Staffan Söderbloms begäran att få en bekräftelse på att Raoul Wallenberg var död blev därför i praktiken en dödsdom.

Susanne Berger och Vadim Birstein skriver vidare i Frivärld den 20 april:

Enligt forskaren Peter Axelsson hade viktiga detaljer i det planerade svensk-sovjetiska kredit- och handelsavtalet i huvudsak varit hemligt fram till mitten av maj 1946. Faktum är att hela kreditavtalets omfattning – på 1 miljard kronor – inte avslöjades förrän den 17 juni 1946 – två dagar efter att Söderblom träffat Stalin.

Som ett resultat hävdar historikern Peter Axelsson att svenska tjänstemän stod inför ett allvarligt dilemma: Om det hade blivit känt att den svenska regeringen beviljade en enorm kredit till Sovjetunionen medan en av regeringens egna diplomater hölls fånge eller omkommit i Sovjetunionen, kunde detta ha bidragit till de redan allvarliga offentliga protesterna mot avtalet och äventyrat hela affären.

Kort sagt visar Axelssons analys att svenska tjänstemän fattade ett medvetet beslut att prioritera Sveriges nationella ekonomiska och politiska intressen, som de definierade det, framför behovet av att klargöra ödet för en av sina diplomater.

Även när det svensk-sovjetiska handelsavtalet hade ingåtts på rekordtid i oktober 1946, brydde sig inte svenska företrädare, inklusive Östen Undén, om att ta upp Raoul Wallenberg-ärendet med sina sovjetiska motsvarigheter.

Raoul Wallenberg rapporterades senare ha dött den 17 juli 1947 i ett fängelse i Moskva. Nu står det dock klart att det har bekräftats att Raoul Wallenberg förhördes sex dagar efter sitt officiella dödsdatum i juli 1947.

Raoul Wallenbergs mor, Maj von Dardel, fördömde vid upprepade tillfällen bristen på entusiasm från svenska tjänstemän och hänvisade till hanteringen av sin sons ärende som ”kallsinnig”. Som den tidigare svenska diplomaten Jan Lundvik sammanfattade saken kortfattat för några år sedan: ”De ville inte ha honom tillbaka.”

Regeringen får gärna ta varje tillfälle i akt att hylla Raoul Wallenberg som den svenska hjälte och symbol för civilkurage han faktiskt var, men nu är det hög tid att öka trycket mot Ryssland om det ska gå att klara upp fallet och ge Raoul Wallenberg upprättelse. Det finns fortfarande flera frågor som den svenska regeringen själv måste besvara. Raoul Wallenbergs öde är fortfarande viktigt, både för familjen och för det svenska folket. Samtliga frågor om Raoul Wallenbergs försvinnande måste få svar.

Mikael Oscarsson (KD)